

Keziban'a Mektup

Aylar var ki sana mektup yazmadım, Keziban. En çok sevdiğim bu zevki tatmak için elime kalemi aldığım şu anda da ne yazacağımı henüz bilmiyorum. Sadece bugün seninle konuşmak, yani sana bir şeyler söylemek istiyorum; söylenecek şeyler elbette kendiliğinden gelecektir.

Bu mektubumu göstereceğin kimseler belki bu sözlerime hayret eder ve “Bunca zamandır mektup yazmamış da yine neden bahsedeceğini bilmiyor mu?” diye sorarlar.

İngiliz muharrirlerinden biri, “Her yazı, kâriiler arasından, bir veya birkaç dosta gönderilen bir mektuptur” der. Benim her yazdığım da sana hitaben değil midir? O hâlde benim, “Aylar var ki sana mektup yazmadım” demeye; neden bahsedeceğimi bilmediğimi duyanların da hayret etmeye hakkınız var mıdır?

Bilirsin ki, Keziban, ben fikirlerini kıskanan, onları idare ile kullanmak isteyen muharrirlerden değilim. “Her yazıda yalnız bir fikir harç etmeli, ikinci bir fikri başka bir yazıya saklamalı” diyenler de olurmuş. Böyle düşünmek belki doğrudur ve ihtiyatkârlık insana belki bunu emreder. Fakat ben buna bir türlü alışamadım ve daima her yazımda bütün bildiğimi, bütün düşündüklerimi, bütün kendimi vermek istedim. Bu verdiğim çok bir şey değilse mektubumu okuma, yırt, fakat “candandır” diye müdafaaya kalkma. Söylenen söz istediği kadar samimi, istediği kadar “candan” olsun, güzel değilse, bir kıymeti yoksa onu niçin dinleyelim? Onu dinler veya okurken esner, sıkılırsak; bu sıkılma, bu esneme de o kadar samimi, o kadar candan değil midir? Auguste Bréal, “Sanat eserinin esbab-ı muhaffiden [hafifletici sebeplerden] istifadeye hakkı yoktur”¹ der. Zaaflarını mazur göstermek isteyenlere bu sözü

1 Loeuvre d'art n'a pas droit aux circonstances atténuantes. [Dipnot, metne aittir. MCD]

söyle ve itiraz ederlerse bil ki sanatın ne olduğunu ömürlerinde sezemeyeceklerdir.

“Her yazım, kâriiler arasından, sana gönderilmiş bir mektuptur” demiştim; fakat sen kimsin, Keziban? Bunu bana çok sordular ve ben de bunu çok düşündüm. Seni, bir mektubumda itiraf ettiğim gibi, André Gide'in Angèle'ine haset ederek hayaller âleminden seçmiştim. Fakat senin kadar mevhum olan o Angèle kimdir? Gide'den başka bir şey mi? Hayır. Fakat Gide'in kendisi mi? Öyle de değil. Sen de ne bensen, ne de benden ayrısın, Keziban. Senin kim ve ne olduğunu, Frédéric Paulhan'ın öldükten sonra neşredilen notlarını okurken anladım.

Paulhan, şimdi elimin altında olmadığı için ancak mealini hatırladığım o notların birinde diyordu ki: “Ben bu satırları bana çok benzeyen, fakat tamamıyla ben olmayan biri için yazıyorum. Bana daha az benzese idi ne dediğimi anlayamazdı. Tamamıyla ben olsa idi o da bunları düşünmüş olurdu ve benim söylememe lüzum kalmazdı.”

“Tamamıyla ben olmayan...” Fakat sen niçin tamamıyla ben olmayasın, Keziban? Biz bütün tecrübelerimizi, bütün düşüncelerimizi kendi kendimize söylemeden de bilir miyiz? Bir fikir ifade olunmadan, hattâ kâğıt üzerine dökülmeden, tam olabilir mi?

Biz kendimizi anlamak için de yazmaya mecburuz. Bugün, okuduğum yazılardan cümleler zikretmek merakına düştüm. Jean Rostand, “Sa'yın elim olan [çalışmanın acı veren] ciheti, insana haddini öğretmesidir”² der. Bunun için biraz da elimizden ne gelebileceğini anlamak için yazmıyor muyuz? Hattâ bazen, herhangi bir mesele veya eser karşısındaki hakiki “reaksiyon”larımızı ancak yazmak şartıyla anlamıyor muyuz.

Keziban, hepimizin içimizde ne olduğumuzu, nelere muktedir olduğumuzu, asıl mahiyetimizi anlamak isteyen, bunun için içimizi kemiren bir kurt vardır. Bazıları bunu daha fazla hissettikleri için her günkü hayatlarını bir deftere kaydederler. Bunların çoğunun göreneğe uyduklarını, kendilerini beğenen kimseler olduğunu söyleme. Onlar da samimidir; kendini beğenen gibi başkalarını taklit eden de samimidir. Onların samimi olmadığını iddia etmek

2 Le douloureux du travail, cesqu' on y touche ses limites. [Dipnot, metne aittir. MCD]

“samimiyet” ile “şahsiyet”i birbirine karıştırmaktır. Kimseden şahsiyet sahibi olmasını isteyemeyiz; çünkü şahsiyet sahibi ise bizim davetimizi beklemez ki! Samimiyete ehemmiyet vermem, çünkü nadir bir şey değildir, çünkü herkes samimidir. Bütün hayatı “attitude” peşinde geçen Barrés bile samimidir..

“Hatıra defteri” tutmakla kitap, makale yazmak arasında –esas itibariyle– bir fark yoktur. Her iki takdirde de kendimizi arıyoruz demektir. Her iki takdirde de asıl hitap ettiğimiz, kendi kendimizi bilmek, haddimizi öğrenmek isteyen o kurttur. Stevenson’ın bahsettiği “bir veya birkaç dost” da, Frédéric Paulhan’ın kendisine çok benzeyen, fakat tamamıyla kendisi olmayan kâri de yine odur. André Gide’in Angèle’i de o idi, sen de osun, Keziban.

Keziban, Keziban, benim ne olduğumu anlamak için bana ıztırap veriyorsun; fakat bundan çekinme, çünkü bu ıztırap, zevklerin en tatlısıdır. Ama benim ne olduğumu anlayabilecek misin? Anlayabilecek miyim? Bulduğumuz, öğrendiğimiz yine hakikatin gölgesi, yani en katıksız hayallerden daha esassız bir şey olmayacak mı?

Allah seni kendini bildiğin, anladığın zehabına düşürmesin, Keziban...

Nurullah Ata

Mektep, nr. 9, 22 Şubat 1932, s. 165.